

BEN JE KLAAR VOOR DE TOEKOMST?

Marijke Verhavert
Director TomorrowLab

WIE WIL ER DE TOEKOMST KENNEN?

TOT JE PLOTSELING
BESEFT ...

... DAT JE KANSEN
HEBT GEMIST.

I WOULD LIKE
TO EXPLORE
THE FUTURE,
BUT HOW DO I
DO THAT?

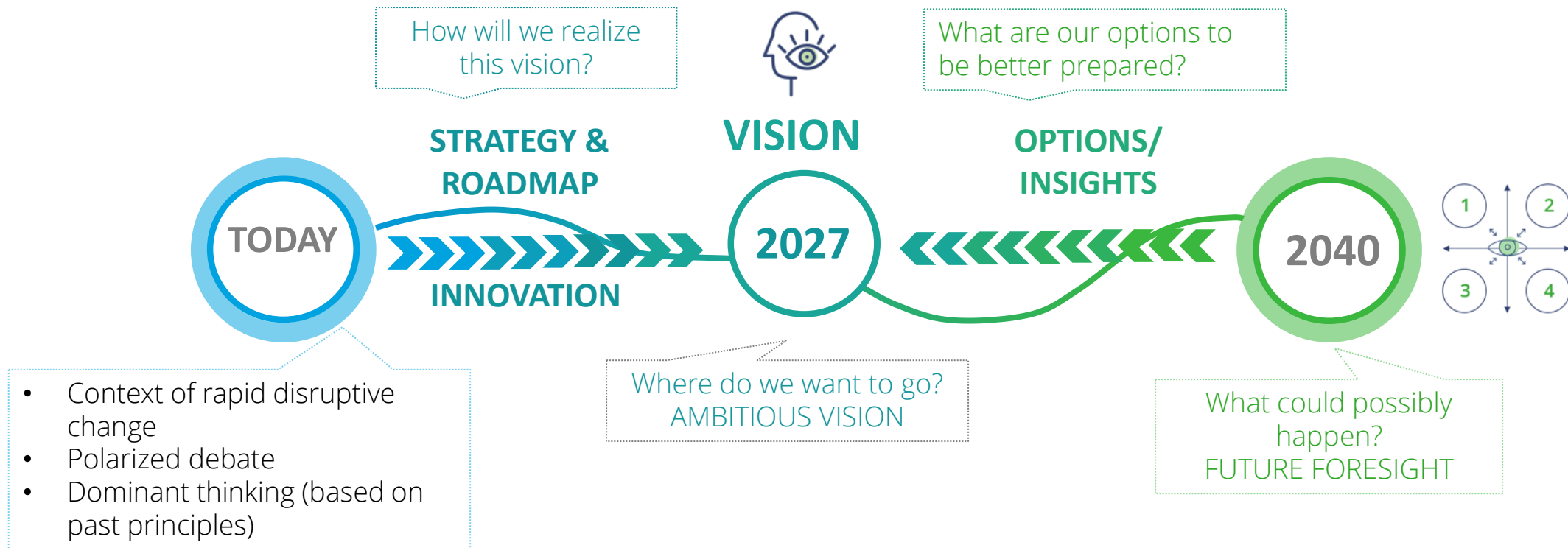

THE ELEPHANT IN THE ROOM .
THE DEBATE ABOUT THE FUTURE IS ...
POLARISED ...

METHODOLOGY FOR STRATEGY & INNOVATION

BACKWARDS FUTURE THINKING

OEFENING

WAAROM FAALT ONZE NATUURLIJKE MANIER VAN TOEKOMSTIG DENKEN?

1

Bias

WAAROM FAALT ONZE NATUURLIJKE MANIER VAN TOEKOMSTIG DENKEN?

1

Bias

2

Vaagheid

WHY OUR NATURAL WAY OF FUTURE THINKING FAILS?

1

Bias

2

Vaagheid

3

Geen
realistisch
tijdsbesef

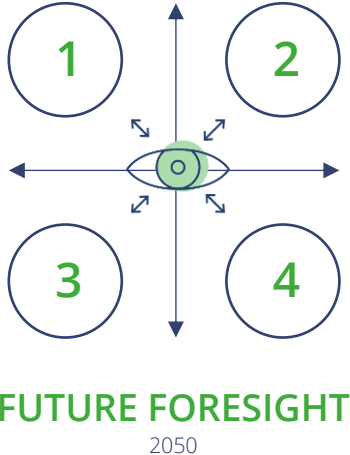
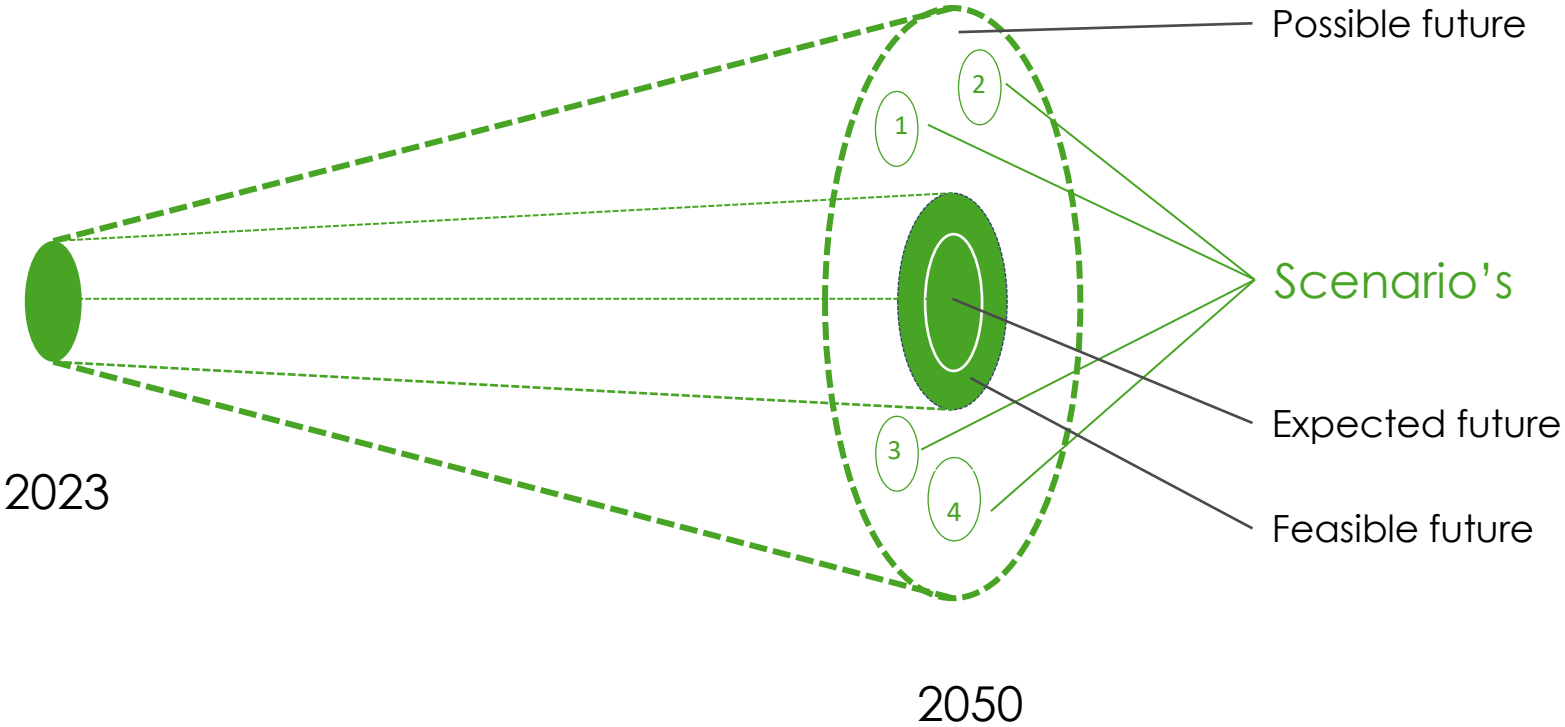
HOW DOES OUR FUTURE LOOK LIKE?

METHODOLOGY FOR LOOKING AT THE FUTURE

SCENARIO PLANNING

"What can happen? What can we expect?!"

1

WHO IS IN THE DRIVING SEAT?
Big authorities in control

2

“To what extent will we be in control of our individual or business entity?”

WAY OF LIFE

“How will our lifestyle and career expectations evolve?”

In search for Freedom & flexibility

In search for Security & stability

4

Small individual entities in control

3

LET'S DO AN EXERCISE

LATEN WE NU ECHT EENS DUIKEN IN DE TOEKOMST

Stel dat je mij 3 (en slechts 3) vragen kunt stellen, een helderziende, iemand die de toekomst van het bedrijfsleven voor de komende 20 jaar kan voorspellen? Welke 3 vragen zou je me willen stellen?

ALS EEN CFO DEZE VRAAG VAN EEN HELDERZIENDE ZOU KRIJGEN...

VOORBEELD

Vraag	Optie A	Optie B
Wat is de meest onderschatte shift in waardecreatie?	Autonome besluitvorming: in een wereld van overvloed aan correcte AI-gegenereerde analyses ligt waarde bij wie beslissingen kan automatiseren en optimaliseren op schaal. Systemen worden daadwerkelijk sneller en accurater dan mensen, en vertrouwen wordt volledig ingebouwd via technologie en digitale governance zonder nood aan menselijke tussenkomst.	Betrouwbare besluitvorming: in een wereld met overvloed aan incorrecte en tegenstrijdige informatie wordt betrouwbaarheid schaars. Waarde zit bij partijen die beslissingen kunnen uitleggen en verantwoordelijkheid nemen. Wie vertrouwen opbouwt, creëert een zichzelf versterkend effect: meer vertrouwen → meer gebruik → betere inzichten → nog meer vertrouwen.
Wat wordt het dominante businessmodel van de toekomst?	Globale platformdominantie: markten worden georganiseerd door schaalspelers met geïntegreerde en betrouwbare data en sterke netwerkeffecten. Relaties zijn digitaal, efficiënt en gestandaardiseerd, waarbij AI zich laat kennen als extreem creatief en empatisch en menselijke interactie verfijnt en personaliseert. Digitale bekwaamheid is doorslaggevend omdat ze bereik en schaal exponentieel versterkt.	Glokale vertrouwensecosystemen: Bedrijven die zichtbaar zijn in het dagelijkse leven van mensen - en in het hart van mensen een plek hebben - bouwen moeilijk kopieerbaar vertrouwen op. Dat stapelt zich op: klanten blijven, bevelen door, vergeven fouten en kopen meer. Lokale spelers verbinden zich in globale netwerken op basis van gedeelde waarden en een gedeelde overtuigingen over de realiteit.
Welke capability creëert een exponentieel voordeel?	Realtime adaptiviteit: organisaties worden radicaal vloeibaar. Teams, rollen en strategie herconfigureren continu op basis van realtime data. Bedrijven functioneren als levende systemen met een extreem hoge aanpassingssnelheid.	Diep inzicht en standvastige koers: organisaties bouwen een voorsprong op door beter te begrijpen wat er echt verandert en wat niet. Ze maken duidelijke keuzes en houden daaraan vast, ook onder druk. Voordeel ontstaat doordat inzichten verdiepen over tijd en richting consistent blijft, waardoor betere beslissingen zich opstapelen en moeilijk te kopiëren zijn.

ALS EEN HR-DIRECTEUR DEZE VRAAG VAN EEN HELDERZIENDE ZOU KRIJGEN VOORBEELD

Vraag	Optie A	Optie B
Wat betekent werk nog in het leven van mensen?	Werk als bijzaak in het leven: door AI en automatisering verliest werk zijn centrale rol. Inkomen wordt gedeeltelijk losgekoppeld van arbeid, en fenomenen zoals passieve inkomens, “quiet quitting” en minimale betrokkenheid nemen toe. Mensen investeren hun energie en identiteit buiten werk — in eigen projecten, community en leven. Werk verdwijnt als centrale levensas.	Werk als primaire drager van identiteit: productiviteitswinsten leiden niet tot minder werk, maar tot ander werk met meer menselijke interactie en betekenis. Door AI ontstaat ruimte voor rollen rond interpretatie, verbinding en maatschappelijke bijdrage. Organisaties met een sterke missie en cultuur worden plaatsen waar mensen hun identiteit opbouwen en waar ze bewust bij willen horen.
Hoe willen mensen zich verbinden met organisaties?	Radicale autonomie en fragmentatie: mensen werken als onafhankelijke individuen en verbinden zich tijdelijk via digitale platformen. De groei van freelance- en gigeconomie, digital nomads en job-hopping toont een afname van loyaliteit. De klassieke organisatie vervaagt.	Hechte gemeenschappen rond gedeelde overtuigingen: mensen zoeken stabiliteit en verbondenheid. Organisaties met sterke waarden bouwen communities rond zich, waar mensen zich langdurig engageren. Bedrijven krijgen een bredere rol in het gemeenschapsleven en worden knooppunten waar werk, sociaal leven en zingeving meer in elkaar overvloeien. Polarisation en groepsvorming rond waarden versterken deze dynamiek.
Hoe ontwikkelen mensen zich in de toekomst?	AI-gedreven individuele evolutie: leren wordt volledig gepersonaliseerd en gestuurd door AI. De explosie van AI-learning tools, micro-credentials en self-directed learning maakt dat mensen zich autonoom, snel en buiten organisaties ontwikkelen.	Menselijk oordeelsvermogen als strategisch voordeel: in een wereld van AI en automatisering wordt het vermogen om te interpreteren, keuzes te maken en richting te geven schaars. Organisaties bouwen voorsprong op door sterk leiderschap, kritisch denken en het vermogen om met complexiteit en onzekerheid om te gaan.

DE STRATEGISCHE KRACHTEN DIE ONZE VB CFO MEENAM

VOORBEELD

Waar zit waarheid / betrouwbaarheid?
Hoe wordt waarde gecreëerd?
Hoe bouwen bedrijven voordeel op over tijd?

Technologisch (T) als driver van besluitvorming en businessmodellen
Versnelling van AI-capaciteiten (van ondersteuning naar autonome systemen)
Opkomst van explainable AI en AI governance frameworks
Groei van dataplatformen en integratie als kerninfrastructuur
Automatisering van kenniswerk
Beschikbaarheid van realtime data en beslissystemen

Economisch (E) - schaal, efficiëntie, kapitaal - middelenoptimalisatie
Druk op productiviteit en kosten
Winner-takes-most dynamiek in digitale markten
Kwetsbaarheid van globale supply chains
Groei van intangible assets (data, merk, vertrouwen)
Kapitaalstromen richting digitale en schaalbare businessmodellen

Politiek (P) - macht, geopolitiek en strategische autonomie
Geopolitieke fragmentatie (VS – China – Europa)
Focus op strategische autonomie (energie, technologie, productie)
Toenemende rol van overheden in technologie en data
Bescherming van lokale economieën en kritieke sectoren

Juridisch (L) - regulering van markten, AI, data
Ontwikkeling van AI-regulering (bv. EU AI Act)
Strengere eisen rond transparantie en explainability
Regelgeving rond privacy en datagebruik
Evolutie van aansprakelijkheid bij digitale systemen
Uitbreiding van compliance-verplichtingen

Sociaal (S) - vertrouwen, reputatie, polarisatie als marktfactoren
Wantrouwen in informatie en instituties
Polarisatie en groepsvorming rond gedeelde overtuigingen
Behoeftte aan nabijheid, herkenbaarheid en menselijke relaties
Reputatie en geloofwaardigheid als sociale factoren
Verwachtingen ten aanzien van de rol van bedrijven in de samenleving

Ecologisch (E) - duurzaamheid, grondstoffen en veerkracht
Druk op duurzaamheid en CO₂-reductie
Lokalisatie van productie en logistiek
Energie-onzekerheid en diversificatie van energiebronnen
Circulaire economie en resource-schaarste
Klimaatimpact op bedrijfsvoering en infrastructuur

Deze krachten bepalen hoe waarheid ontstaat, hoe waarde wordt gecreëerd en hoe bedrijven duurzaam voordeel opbouwen. Op basis van deze krachten werk je de toekomstscenario's uit.

DE STRATEGISCHE KRACHTEN DIE ONZE VB HR DIRECTOR MEENAM

Wat betekent werk nog in het leven van mensen?
Hoe willen mensen zich verbinden met organisaties?
Hoe ontwikkelen mensen zich in de toekomst?

VOORBEELD

Technologisch (T) als driver van werk, leren en samenwerking

Opkomst van AI in HR-processen (rekrutering, evaluatie, learning)
Groei van digitale leerplatformen en AI-gedreven learning tools
Gebruik van people analytics en data rond gedrag en prestaties
Digitalisering van werk (remote, hybride, collaboration tools)
Automatisering van zowel operationeel als kenniswerk

Economisch (E) - talent, schaarste, inzetbaarheid

Schaarste aan talent in bepaalde profielen en sectoren
Druk op productiviteit per medewerker
Groei van flexibele arbeidsvormen (freelance, gig, projectwerk)
Toenemende loon- en kostenverschillen tussen regio's
Investerings in talentontwikkeling en reskilling

Politiek (P) - arbeidsmarktbeleid, mobiliteit en inclusie

Beleidsfocus op arbeidsmarktparticipatie en inzetbaarheid
Migratiebeleid en internationale mobiliteit van talent
Stimulansen rond opleiding en levenslang leren
Overheidsinterventies in werkorganisatie (bv. hybride werken)
Beleidsdruk rond inclusie en diversiteit

Juridisch (L) - regulering van arbeid, rechten, welzijn

Evolutie van arbeidswetgeving (flexwerk, platformwerk)
Regelgeving rond gebruik van AI in HR (bias, transparantie)
Privacywetgeving rond werknemersdata
Verplichtingen rond welzijn, veiligheid en psychosociaal beleid
Nieuwe vormen van contracten en statuten

Sociaal (S) - zingeving, welzijn, identiteit als menselijke drijfveren

Veranderende verwachtingen rond werk-privébalans
Groei van behoefte aan zingeving en betekenis in werk
Toenemende aandacht voor mentale gezondheid en welzijn
Individualisering van loopbanen
Polarisatie en groepsvorming rond waarden en identiteit

Ecologisch (E) - duurzaamheid, werkomgeving en maatschappelijke rol van w

Impact van duurzaamheid op werkgeverskeuze
Verandering in mobiliteit en werkorganisatie (remote, lokaal werken)
Integratie van duurzaamheid in employer branding
Klimaatimpact op werkomstandigheden en jobs
Aandacht voor purpose en maatschappelijke rol van organisaties

Deze krachten bepalen hoe waarheid ontstaat, hoe waarde wordt gecreëerd en hoe bedrijven duurzaam voordeel opbouwen. Op basis van deze krachten werk je de toekomstscenario's uit.

WELK TOEKOMSTBEELD PROBEER JE TE BEGRIJPEN ?

CFO focus: de toekomst van het economisch systeem, de wereld waarin bedrijven navigeren

HR-focus: de toekomst van menselijke zingeving en betrokkenheid

SCENARIËN
AAN
WEERSCYTOEN
INDIGHEDEN

EVALUEER :

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4
Products (WHAT)	Robuustheid van het huidige bedrijfsmodel of toekomstige bedrijfsconcepten			
Channels (WHERE)	Hebben we in elk van de scenario's een haalbare strategie? In welke scenario's is onze huidige strategie niet meer geldig?			
Processes (HOW)	Is onze organisatiestructuur afgestemd op het type organisatie dat we in elk van de scenario's nodig hebben?			
Culture (HOW)	Is onze organisatiecultuur in elk scenario een voordeel of een beperking? Waarom?			
Resources (WHERE)	Hebben we de benodigde middelen of vaardigheden?			
Clients (WHO)	Richten we ons op de juiste klanten?			

YOUR SCORE
... /5

**SCENARIO 1:
ELON'S WORLD
THE SILICON ZOO**
"Corporate states, no
limits, everything is
possible within a
certain vision."

1

*Big authorities in
control*

WHO IS IN THE
DRIVING SEAT?

2

**SCENARIO 2:
NANNY STATE**
"Well organised and
stable governments
control our society
focussed on planetary
values – all for the planet"

YOUR SCORE
... /5

WAY OF LIFE

"How will our lifestyle and career expectations evolve?"

*In search for
Freedom & flexibility*

*In search for
Security & stability*

4

**SCENARIO 4:
DIGITAL TRIBES**
"The fully decentralized
digital world where the
community takes full
autonomous decisions to
help individuals
transition for the
common good"

YOUR SCORE
... /5

3

**SCENARIO 3:
HOME ALONE**
"In search for stability
within a decentralized
dual world – Digital
versus Physical"

YOUR SCORE
... /5

*Small individual
entities in control*

FORESIGHT METHODOLOGY

LEARNING ABOUT THE FUTURE

 STRESS TEST	✓	ENHANCED AGILITY & BROADER SUPPORT FOR CHANGE
 STRATEGY	✓	IMPROVED DECISION-MAKING:
 RISK LOG	✓	INCREASED RESILIENCE
 ECOSYSTEM	✓	BETTER COMMUNICATION AND COLLABORATION
 INNOVATION	✓	IMPROVED CREATIVE AND INNOVATIVE THINKING

A construction worker in a dark jacket and a tan cap is using a circular saw to cut a wooden board. The board is resting on the back of another person who is lying face down on the floor. The scene is set in a construction site with various wooden beams and ladders in the background. The text "A FOOL WITH A TOOL IS STILL A FOOL." is overlaid in white, bold, sans-serif font across the middle of the image.

A FOOL WITH A TOOL IS STILL A FOOL.

Сәтіндік

СӨТІМДІК

СІТІМДІК

“In complex environments, advantage does not come from superior foresight, but from superior capacity to adapt, interpret and reconfigure.”

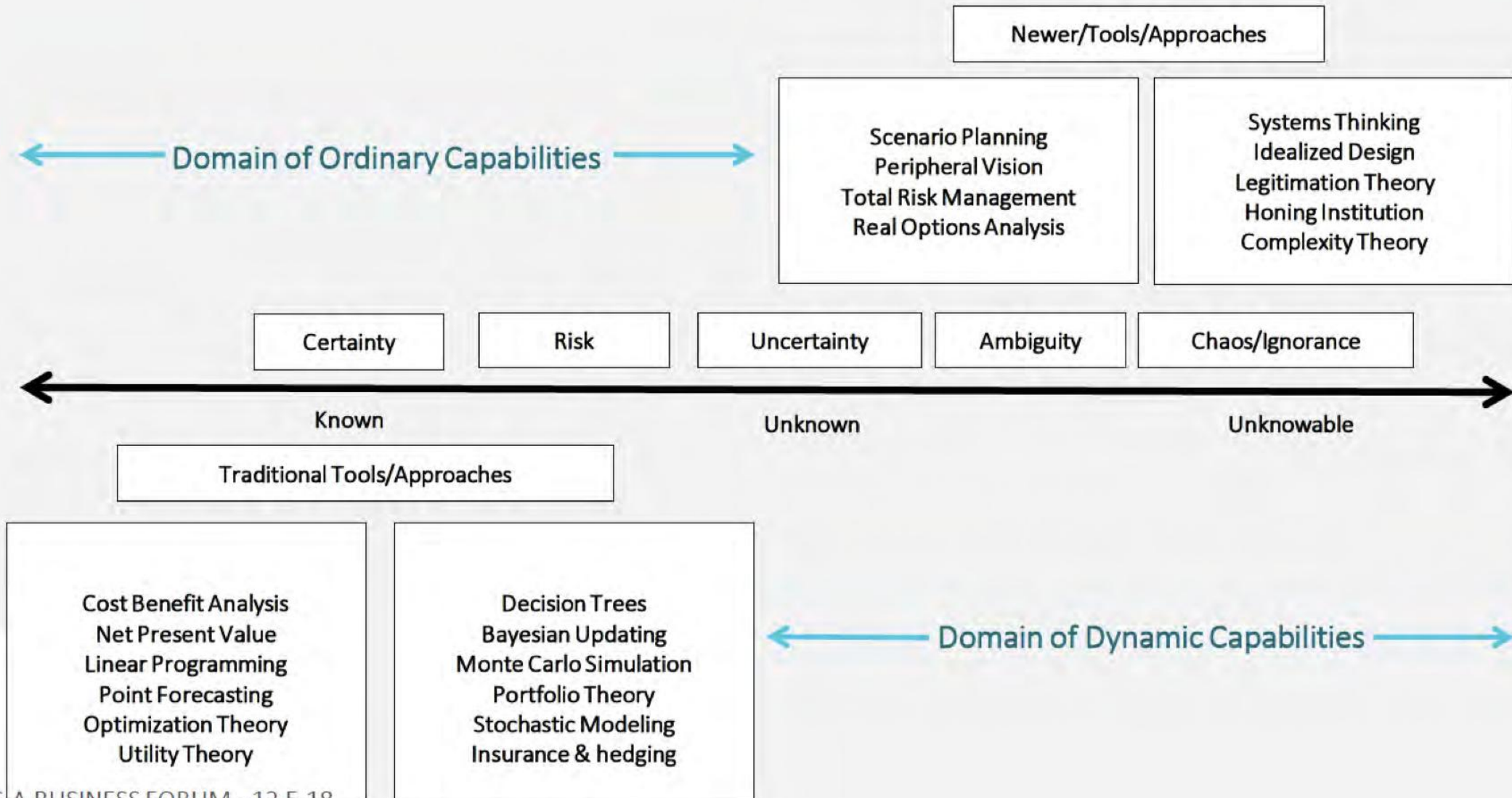
DAVID J. TEECE
THE SCHOLAR ENTREPRENEUR

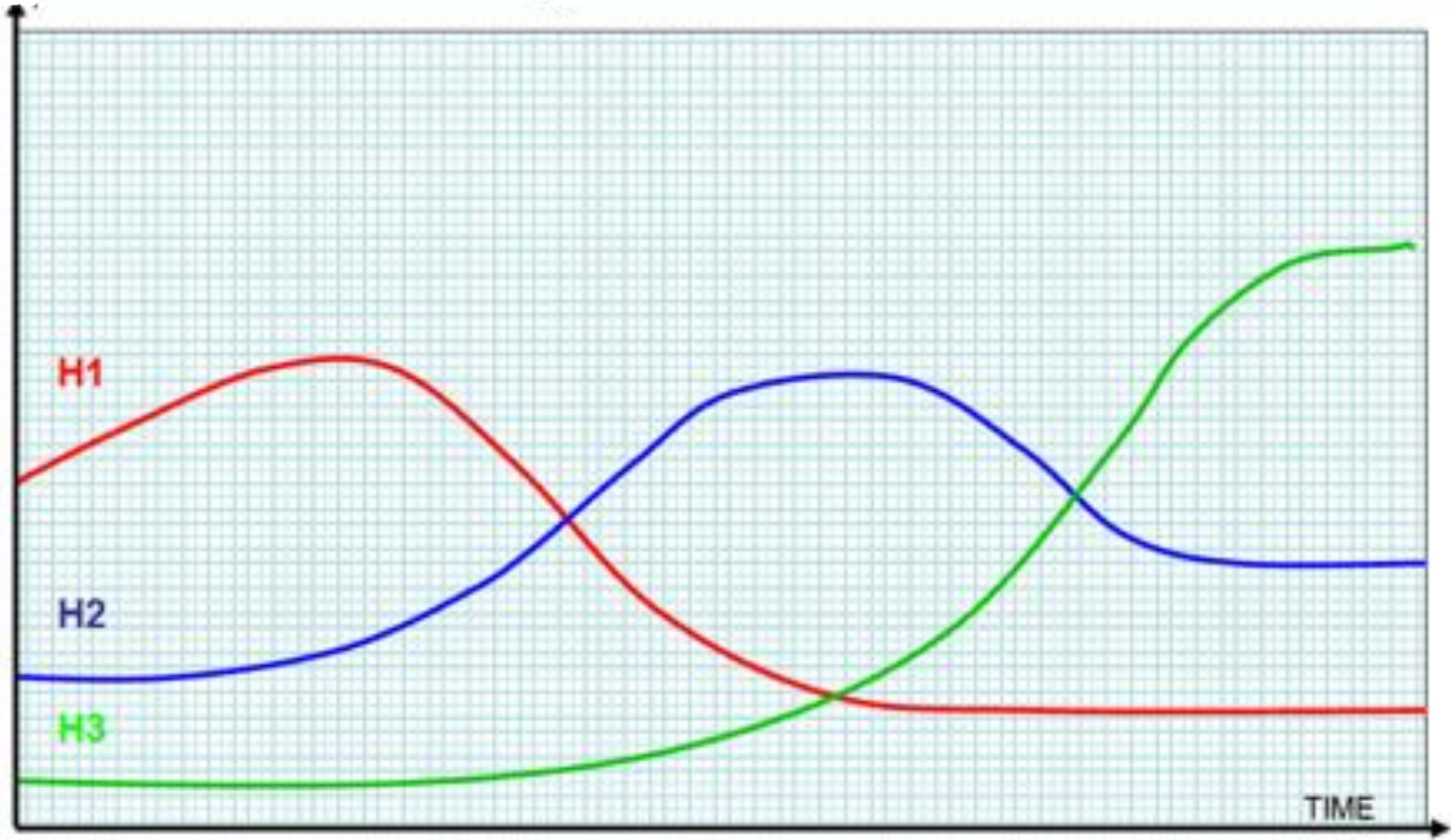
Dynamic Capabilities in a business context can be thought of as falling into three categories:

DYNAMIC CAPABILITY FRAMEWORK

Capabilities and tools required for stable & uncertain environments are different

TOEKOMSTVERKENNING LEIDT TOT

- 33% hogere winstgevendheid
- 200% hogere groei in marktkapitalisatie

Ecosystemen krijgen meer invloed, want het ongrijpbare wordt plots beheersbaar in co-creatie

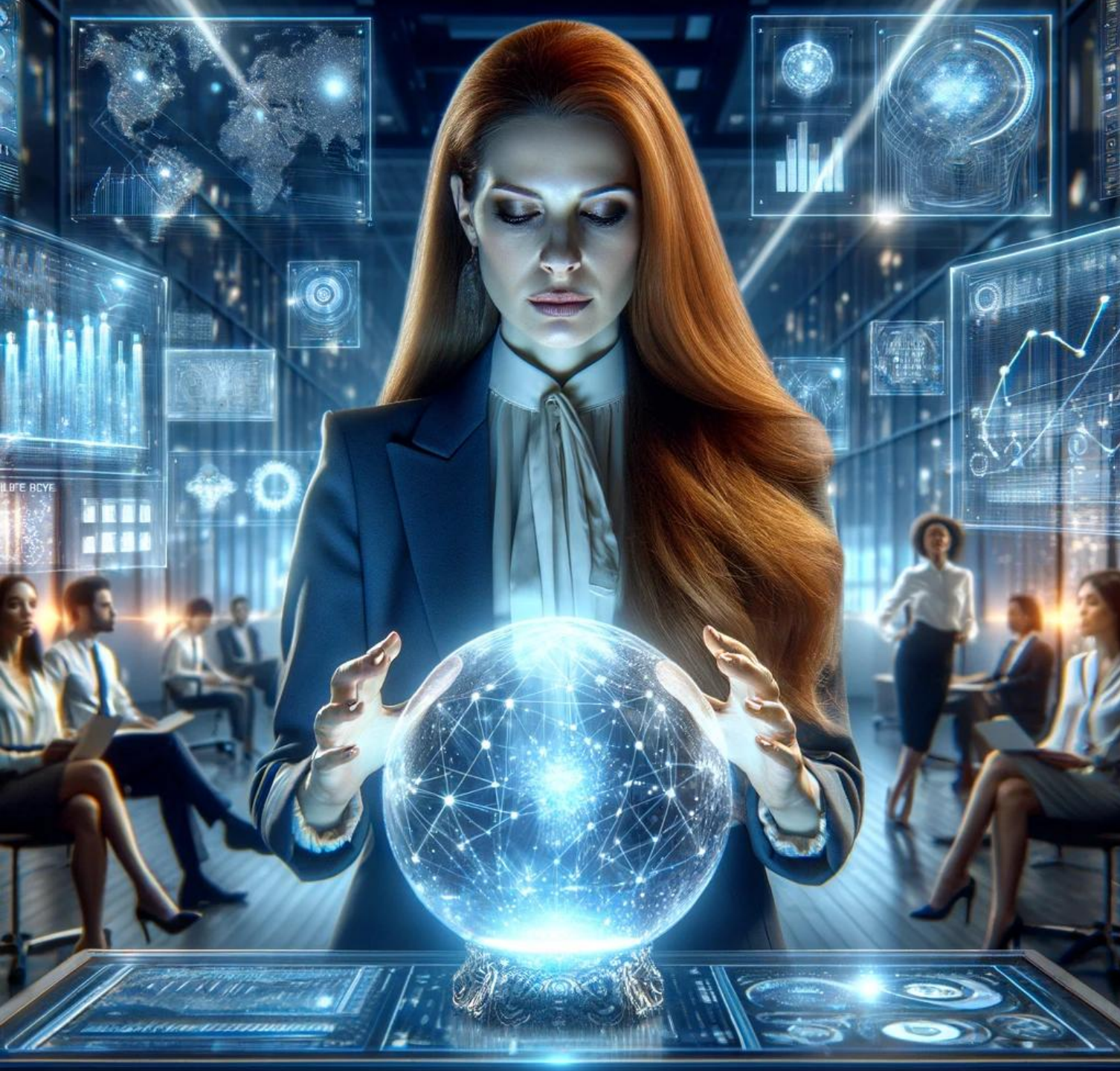
Meer flexibele mindset bij (langetermijn)besluitvorming, minder risicomijdend en proactiever handelen

ER IS DUS EEN MAGISCH TOOL OM IN DE TOEKOMST TE KIJKEN

BUUT

DE TOEKOMST NIET KENNEN
IS GEEN ZWAKTE

NIET KUNNEN OMGAAN MET
ONZEKERHEID IS

DE VRAAG IS DUS NIET OF JE
DE TOEKOMST KENT,

MAAR OF JE KLAAR BENT OM
MET ONZEKERHEID TE
WERKEN.

BEN JE KLAAR OM MET ONZEKERHEID TE WERKEN?

Marijke Verhavert
Director TomorrowLab

THANK YOU.

Marijke Verhavert

"By deeply understanding the future, we not only accelerate and refine our deci..."

Marijke Verhavert
Director Tomorrowlab
Marijke.Verhavert@tomorrowlab.com